

Олександр Миколайович Мілях

[О. Тверитникова, к. і. н., професор кафедри «Інформаційно-вимірювальні технології і системи»]

#3 от 12.02.2016

До 110-річчя з дня народження

: . . . , 1951 .

Серед представників електротехнічної науки ХХ ст. не можна оминати постать видатного електротехніка, випускника Харківського електротехнічного інституту, засновника київської наукової школи перетворювальної техніки, директора Інституту електродинаміки НАН України (1959–1973 рр.), члена-кореспондента АН УРСР (з 1964 р.) Олександра Миколайовича Міляха. Його наукові розробки сприяли становленню та визнанню української науки в світі. Праці вченого в галузі перетворення і стабілізації електроенергії дозволяють вважати його одним із засновників цього напрямку в Україні.

О. М. Мілях народився 29 серпня 1906 р. у м. Сімферополь, в родині службовця Південної залізниці. Після закінчення в 1922 р. кримської загальноосвітньої школи продовжив навчання в Харкові. Отримав середню освіту в електротехнічній професійній школі, працював електрослюсарем Харківського паровозобудівного заводу. Бажання отримати вищу освіту було реалізовано О. М. Міляхом в 1927 р. Він став студентом електротехнічного факультету Харківського технологічного інституту. В 1930 р. на базі електротехнічного факультету створено Харківський електротехнічний інститут (ХЕТІ), і подальша діяльність вченого пов'язана з цим закладом.

У 1932 р. його запрошено до науково-дослідного сектору ХЕТІ. В 1935 р. аспірант ХЕТІ О. М. Мілях уперше в СРСР почав розроблення тензорних і матричних методів розрахунку електричних кіл для аналізу нормальних та аварійних режимів складних електричних систем. Результати дослідження отримали Всесоюзну премію. Завдяки високому рівню теоретичної підготовки О. М. Міляха йому було доручено впродовж 1939–1941 рр. керівництво відділом аспірантури. У цей період він також виконував обов'язки завідувача кафедри «Теоретичні основи електротехніки». Наступний етап наукової діяльності вченого

пов'язаний з Академією наук України. У вересні 1941 р. вчений був евакуйований до м. Копейск разом з Інститутом енергетики АН УРСР. Після реевакуації О. М. Міляха запросили в цей інститут на посаду вченого секретаря.

У 1947 р. відбулася реорганізація Інституту енергетики – розподіл на два заклади. Важлива роль у формуванні Інституту електротехніки належить О. М. Міляху. Важкі проблеми перших повоєнних років, пов'язаних зі станом матеріально-технічної та виробничої бази, неукомплектованістю науковими кадрами заважали створенню, як планувалося, двох наукових інститутів. Та наполегливість О. М. Міляха і С. О. Лебедева сприяли формуванню Інституту електротехніки, і в 1959 р. його директором було обрано Олександра Миколайовича. Реорганізаційні заходи, що проводилися в Академії наук УРСР на початку 1960-х рр., торкнулися також Інституту електротехніки. Активну участь у переформуванні закладу належить О. М. Міляху. В ході численних обговорень, нарад були визначені напрями діяльності і структура інституту. Враховуючи різні пропозиції, заклад було перейменовано в Інститут електродинаміки. О. М. Мілях крім того, що залишився директором Інституту електродинаміки, очолив відділ «Перетворення і стабілізації електромагнітних процесів». Наукова спадщина О. М. Міляха досить багата. Він є автором понад 200 наукових праць, у тому числі 6 монографій, 73 авторських свідоцтв. Вчений розвинув дослідження з теорії електричних ланцюгів та електродинамічних систем, розпочаті ще в ХЕТІ. Олександр Миколайович вперше висунув пропозицію про створення триступеневих машин, розробив схему побудови та дослідив математичну модель пристрою. Результати досліджень були узагальнені О. М. Міляхом в 1954 р. у докторській дисертації «Основи теорії електродинамічних систем з трьома ступенями свободи руху», яка одержала позитивну оцінку відомих фахівців. Зокрема академік С. О. Лебедев висловив думку, що наукова робота О. М. Міляха має велике теоретичне і практичне значення і започаткувала новий науковий напрям в електромеханіці. У подальші роки результати праці О. М. Міляха були продовжені в Україні і Англії. В 1983 р. монографію О. М. Міляха та В. О. Барабанова «Триступеневі електричні машини» було відзначено Премією НАН України ім. Г. Ф. Проскури.

Другий напрям наукових досліджень вченого – теоретичні та експериментальні дослідження з перетворення та стабілізації електромагнітних процесів. Перші дослідження з цієї тематики були розпочаті О. М. Міляхом ще в 1949 р. Разом зі своїми аспірантами Б. Є. Кубишиним та Б. М. Малиновським (у майбутньому – член-кореспондент НАН України, фундатор кібернетики в Україні) вчений займався розробкою нових типів пристроїв перетворювальної техніки. Під керівництвом О. М. Міляха в Інституті електродинаміки сформувалася українська наукова школа напівпровідникової перетворювальної техніки. Отримані фундаментальні результати відомі українській та зарубіжній науковій спільноті. В 1975 р. за розробку теорії на основі індуктивно-ємнісних перетворювачів і створення систем стабілізованого струму для електроживлення електротехнічної та електронної апаратури О. М. Мілях разом з науковцями Інституту електродинаміки І. В. Волковим, Б. Є. Кубишиним та С. І. Закревським став лауреатом Державної премії України.

Особливе місце в науковому доробку О. М. Міляха займали праці з історії електротехніки. У

1957 р. вчений спільно з А. І. Вайнером на основі узагальнення матеріалів підготував монографію, що стала визнанням внеску його вчителя – академіка В. М. Хрущова, фундатора, першого директора Інституту енергетики АН УРСР. О. М. Мілях – автор низки статей з історії розвитку різних наукових електротехнічних напрямів в Україні. Серед цих матеріалів слід виділити спробу порівняльного аналізу розвитку електротехнічної галузі, форм і методів організації науки в Україні та в зарубіжних країнах. Його наукова спадщина складається з низки фундаментальних праць, багато з яких не втратили своєї актуальності і зараз.

Олександр Миколайович Мілях, безперечно, є одним із визначних випускників нашого вузу, що складають славу Харківського політехнічного. Це талановитий український вчений-електротехнік, організатор науки, засновник новаторських напрямів наукових досліджень.